

„Já jsem objevila jeskyni celou z růžové perleti, kde přebývá jitro. Vlny tam nezpívají, tam bude moci klidně spát...“

„Ondesme ho do oné kolébky ve tvaru karavely, jež odrazila od těchto břehů a ztratila se v bouřlivém moři...“

Šepot hlasů zesílil v příliv, fialová víčka se chvěla...

A tu jedna z nich, v jejímž pohledu bylo cosi z nostalgického lidského smutku, na jejímž hedvábně bělostném zápěstí se ještě rýsovaly zbytky okovů a jež měla ve vlasech nejasnou šed' soumraku, zašeptala, upravujíc mu pohybem, jenž ještě trochu připomínal mateřské pohyby, onen bédný krunyř z modrého plátna:

„Nechte ho... Možná ho ta zlomená křídla bolí.“

Ticho...

A ten, co byl synem lidí, bude spát ve věčnosti, jako by byl synem bohů.

Mrtvá

Toto se stalo.

Mrtvá uslyšela poslední úder hodin, odbíjejících půlnoc, vztáhla paže a nadzvedla víko rakve. Pomalu ji opustila, rozhlédla se kolem sebe očima, v jejichž zřítelnicích nebylo světlo. Ostatní mrtví, skutečně mrtví, spali těžkým spánkem. Přitáhla si rukou bránu hrobky, která se otvírala do noci. Její bílý háv prosvěcoval černotu stínů. Smuteční cypřiše, duše souchotinářů, tančily na mýtině v kole umrlčí tanec. Procházela pomalu pochmurnou alejí, obracejíc k nim skelné oční bulvy beze světla. Na okamžik se zastavila. Mezi stíny probleskl jas jejího šatu, když pozorovala nahého chlapečka z kamene bílého jako řecký mramor, jenž zbožně naplňoval slzami rozbitou urnu, k níž za dne přilétaly holubice pít. Jeden sebevrah rozrýval nehty zem, hledaje sen, který ho záhubil.

Sochy odpočívaly od svých strnulých postojů. Její steskem splihlý oděv sahal až na zem. Usedla, podepřela si tváře dlaněmi a hleděla prázdným pohledem do noci. Múza smyslných křivek na hrobce básníkově přivírala unyle oči a ústy napodobovala polibek. Obrovská ropucha s očima skvostnými jako hvězdy, nafukujíc se v měkounkém liliovém loži, vydávala svůj chraplavý zpěv.

Za šepotu brízy v listí kráčela Mrtvá krokem mrtvých, její saténové střevíčky se ledva dotýkaly kamenů na cestě, vyhaslé zornice jejich očí nehleděly, leč viděly. Mrtvá věděla, kam jde.

Mrtvá se rozpomínala na to, že mrtví také vzpomínají. V samotě hrobky je na vzpomínky čas i klid, tam panny spřádají své nejvzácnější plamenné sny. Ten, kdo umí naslouchat, může zachytit v bílých hrobkách vibrace mrtvých těl, jemné jako chvění rostoucí trávy, těch, které zemřely čistě.

Mrtvá se rozpomínala:

V nadlidské extázi, kdy vyšla sama ze sebe, v podivuhodné přeměně všech vláken své bytosti, pocítila tlak teplých prstů, jež klouzaly po jejích očních víčkách k nehybným zornicím. Ústa, tak hebká a svěží, že by si to ani neuměla vysnit, se lehce dotkla hebkosti a svěžesti jejích rtů polibky drobnými, něžnými a cudnými jako dešťové kapky, jež za letních odpolední rozpustile chytávala do rozevřených dlaní.

Bíle ji oblékli, bíle ji pomazalí, zahalili ji bílým oblakem. Bílá byla i krajková poduška, na niž pomaličku, posvátným gestem, jako třikrát posvěcenou relikvií, do kraje oltáře, položili její hlavu. Bílé byly její saténové střevíčky, ty, které se teď ledva dotýkaly kamenů na cestě. Bílý byl věneček z růží, jenž jí připevnili na hedvábí vlasů, bílé byly šaty, poslední šaty jejího posledního plesu. Bílé byly hrozný šeříků, růže a karafiáty, jež ji přikrývaly jako křídla holubic. Bílá byla i malá rakev, do níž ji matka uložila stejně, jako ji dříve po několik let ukládala do bílé kolébky.

A ještě dopisy od snoubence, snoubencův portrét, sladké památky na snoubence. Se zbožnou pečlivostí vzali všechno, jako by šlo o obětinu nějaké božské bytosti. Neopomněli ani jeden okvětní lístek, ani jeden z jeho krásných černých vlasů, ani útržek papíru, na který se ty drahé osmahlé ruce podepsaly. Vzala si všechno. Jako by se náhle zmenšila, stala se méně hmotná, uskrovnila se, aby se tam všechno vešlo, aby nic nezapomněla, aby nic nemrzlo tam venku, v ledovém chladu lhostejnosti tohoto světa, jenž zmrazuje duše i věci. Ať jí tam dají všechno, však tím rakev nebude těžší... Všechno zlato jejích tajemných chimér, všechny zářivé brokáty,

utkané ze vzácných kovů, poseté třpytivými drahokamy jejích preludů lásky, všechny vysoké bílé věže jejích snů, vše bylo lehké, tak lehké, že rakvička dlouhá sedm pídí vážila méně než kolibří peříčko.

Viko rakve pak za šumu vzlyků pomalu zaklaplo a všechna bělost pohasla jako měsíčná noc, když se zatáhne stíny.

Snesli ji po schodech. A tak odešla, pohupována ve své bílé lodce, omámená vůní květin i svými sny o lásce, jež byly uvězněny s ní, jako by tam byli uzavřeli co nejvyšší obětinu všechna jara, která měla na světě rozkvést po jejím odchodu.

A tak ji tam zanechali. Vlna, která ji nesla, se roztránila na břehu a bílý člun, loďka bez plachet, spal v závětví přístavu chráněn před nespoutanými vichry, před strašným zimním nečasem, před dalšími obrovskými vlnami, jež se v dálce tříštily v nepřetržitém šumění moře, na širém moři života. Mrtvá mohla spát, Mrtvá mohla snít.

Ticho. Ticho složené z švelícího fluida, ze závanu jakési vůně, z lehce se vznášejícího oparu kadidla. Ticho jako nezřetelné světlo bludičky, jako stopa, jako vůně nehmotné touhy, ticho kolem rozlehlé katedrály stínů, v níž bíle oděné stíny slouží za noci mši.

Ostatní mrtví vedle spali tvrdým, klidným spánkem. Jednoho dne složili z únavy ruce a zůstali tak po staletí a staletí. Mrtvá je všechny viděla, ale nepamatovala se na žádného z nich. Svět zůstal daleko.

A potom započalo kouzlo. Každé odpoledne, ve chvíli, kdy soumrak celý oděný v barvě glycinii padal stejně jemně jako se zavírají oční víčka, vůně růží, hroznů šeříku, jejích vzpomínek na lásku, jež tam byly uzavřeny s ní, zhoustly, zformovaly se v oblak, v božskou vonnou mast, která ji zaplavovala, která ji celou provoněla. Kroky, slova básně, kterou znala nazpaměť, byly sotva slyšitelné, ještě ztracené v srdci města, křičícího, ohlušujícího města živých... Nyní ale přicházely blíže, byly lépe rozpoznatelné, obtížněji se vlekly,

hmataly po zemi, zmocňovaly se kamenů na cestě v tichém městě mrtvých.

Onen malý bílý prostor, v němž se spící květy dotýkaly bílého těla panny, byl jako úl zlatých včel: tam uvnitř bzučely všechny litanie lásky, šíleně tloukla srdce karafiátů, otevírala se žíznivá maličká ústa tisíců kvítků šeříků, bledých lůn růží se dotýkala lehounká karminová vlna.

Snoubencova ruka otvírala bránu hrobky. Ostatní mrtví, ležící vedle, ho necítili vstoupit. S pažemi svěšenými v gestu únavy tak zůstali po staletí a staletí.

Mezi živým a mrtvou se odehrával rozhovor nadlidské krásy.

Esence jejich duší se jedna druhé dotýkaly a ten dotyk byl tak nevinný a tak hluboký, že tajuplné síly toho fluida vytvářely jiná fluida, jejichž jemné závaný vyvolení občas pocítí, když se v temnotě jako neviditelná křídla lehce dotknou jejich tváří. Byl to rozhovor, v němž ústa zůstávala němá, v němž zvuky byly nehmatné a pohyby nehmatatelné a sama vůně, jež je duší pocitů, nebyla těžší než její esence.

Živý a mrtvá rozmlouvali a tomu, co říkali, nemohou rozumět živí, a dokonce možná ani jiní mrtví, ti, kteří vedle po celá staletí tvrdě spali s pažemi únavou svěšenými.

Vůně byla nyní jemnější, opájela se sama sebou, chvěla se, jako se třepotají unavená křídla ještě poté, co dospěla do hnízda. Ruka snoubencova si přitáhla bránu hrobky ... kroky se ztrácely v dálce v tichém městě mrtvých, potom v oslnivém městě živých, a vše se zklidnilo. Blížilo se ticho, jež pomaličku, aby neklopýtla, vedlo za ruku slepou noc.

Jednoho odpoledne však mrtvá čekala marně a čekala pak ještě několik dalších odpolední, nekonečné hodiny za nekonečných odpolední. V rakvičce o délce sedmi pídí, v níž karafiáty a šeříky byly ještě svěží a čerstvé, jako by je věčné jitro omývalo rosou, začaly vůně umdlévat a nahá nadra růží uvažovat, milostné dopisy žloutly, paže panny již vykazovaly stejné

známky únavy jako paže ostatních mrtvých, kteří vedle spali tvrdým spánkem.

A tu jedné noci, ještě slepější než všechny ty ostatní, které ticho vodilo za ruku, jedné noci, během níž ona cítila, jak venku kanou slzy celého světa, na který zapoměla, vztáhla paže, nadzvedla mírně víko rakve a pomaličku se zvedla ... tehdy si přitáhla bránu hrobky, která se otvírala do noci.

A Mrtvá kráčela truchlivou alejí v jeho stopách, její plášť se dotýkal země. Strčila do brány, jež byla pouze přivřená – k čemu zavírat na závoru bránu mrtvých? – a vyšla ven ... a živí ve spícím městě pocítili, že vypučel květ zázraků: polibky snoubenek byly něžnější, paže milenek podepřely umdlévající hlavy milenců, matky cítily, že jejich děti spí klidnějším spánkem, jako by se do jejich kolébek sneslo požehnání nebes a ti, kdo odcházeli ze života, toho litovali.

Prošla pustými ulicemi, osamělými cestami zabydlenými stíny prázdnějšími a prchavějšími než byla ona sama, zornicemi beze světla hledala jas, který je kdysi zažehl, vztáhla paže ke všem výkřikům, šla od dveří k dveřím, vstoupila do všech domácností, navštívila všechny umírající, naklonila se nad všemi propastmi, pronikla do tajemství všech snů. A stíny byly čím dál prázdnější a prchavější, jas pohasínal co padající hvězdy v neproniknutelné černi oné Golgoty. Nic!

A tu k jejímu sluchu dolehl téměř neslyšný šepot... Kroky snad? ... Šelest křídel? Padající podzimní listí? ...

I zastavila se Mrtvá.

Šumění drobných vlnek. Řeka.

Ve stříbrném poháru, skvostně opracovaném génii vod, pozvednutém tajemnými a neviditelnými rukama, spala veškerá modř nekonečna. Její bílý šat obestřel sen, nabyt namodralých perleťových odstínů, fosforeskujícího jasu bludiček. Jako by přímo na něj steklo veškeré měsíční světlo vzdálených nebes, připomínal nyní plášť Panny. Její drobné ru-

ce se tím gestem milosti proměnily ve dvě modré mušle. Byla na místě.

Naklonila se. Šumění vlnek... A mrtvá se stala další vlnou, vlnkou, modrou vlnou ve stříbrném jiskřicím poháru.

To se stalo.

Časně zrána, když se žíznivé holubice přilétly napít slzí z rozbité urny, když žába s očima nádhernýma jako hvězdy opustila své svěží lůžko z lilií, když stesk opět ovinul vzlyky velkolepou mramorovou hrobku, když múza smyslných křivek našpulila ústa k polibkům, jež celou noc rozdávala v přísné nehybnosti strohých a chladných linií, a konečně, když se stíny v tichém městě mrtvých rozplynuly, byla jedna rakev, ta bílá rakvička o velikosti sedmi pídi, v níž milostné dopisy žloutly a květiny svěsily bledé, zemdělé hlavinky, nalezena prázdná.

Bílá Kočička

Onoho zimního večera slavilo v zastrčeném leč útulném salonku jednoho klubu šest osob, tři mladíci a tři dívky, jakési památné datum, aniž však někdo z nich věděl, co vlastně oslavují. Patřili mezi ty, o nichž se s přimhouřením oka a trochu s despektem říká, že mají „snadný život“.

Mladíci byli tři námořní důstojníci, tři nadporučíci. Nejstarší z nich, Castro Franco, byl krásným příkladem lehkovážného bohéma, který žil, jako by stále plul po moři houpan vlnami. Byl to muž vzácně inteligentní a velmi vzdělaný, originální a nevšedně krásný. Ve společnosti měl špatnou pověst, jakou bůhvíproč mívají opravdu inteligentní a výjimečné bytosti. Jedni tvrdili, že je opilec a že bere morfium, jiní, že je zhýralec, a ti nejtolerantnější ho nazývali bláznem. On se jen smál, nedbal na pomluvy a často citoval známé arabské přísloví *psi štěkají – karavana jde dál*. A karavana šla dál, provázena občas štěkotem vpravdě ďábelským. Druhý mladík, velký Castrův přítel, Paulo Freitas, štíhlý blondák, který byl ve dne v noci jeho stínem, stále nosil monokl, byl spořádaný, praktický a cílevědomý. Vynakládal nezměrné úsilí na to, aby příklady i slovy, jak říkával, přivedl přítele na správnou cestu, ale marně! Castro Franco ho přiváděl k šílenství svou nestálostí, svérázností a velkou fantazií. Jen ve třech věcech zůstával stejný: v nestálosti, svéráznosti a ve fantazii. Nedodržoval žádný řád v jídle ani ve spánku, neznal hodnotu peněz ani času. To první i to druhé rozhazoval plnými hrstmi, jen tak z marnotratnosti. Ubozí jeho sluhové! Stále za ním chodit, stále ho hledat, všechno mu muset připomínat a kaž-

Mrtví se nevracejí

„Jsem si jist, že mrtví se nevracejí.“

Toto podivné prohlášení, kterým prolomil ticho, do něhož se celý večer uzavíral, pronesl starý, sympatický dr. X. tak kategoricky, s tak neochvějnou jistotou a tak autoritativně, že jeho slova zapůsobila na vzrušenou skupinku přátel jako ledová sprcha a rázem uzavřela diskusi.

„Mrtví se nevracejí,“ opakoval.

Pohledy všech přítomných se na něho upřely. On si však, ač byl středem pozornosti, netečně posunul židli do výklenku u okna, jež bylo dokořán otevřené do vlahé, hvězdné srpnové noci, oklepal popel z cigarety, hluboce se nadechl vzduchu, prosyceného směsicí vůní zahrady a moře, a klidně pokračoval. „Hned své tvrzení i tón, jakým jsem je pronesl, vysvětlím,“ dodal a usmál se jedním ze svých oslnivých úsměvů, v jejichž kouzlu se skrývalo tajemství jeho trvalého životního úspěchu. „Není-li, drazí přátelé, tato naše debata zbytečná, což je velice pravděpodobné, a pokud všechno to, co jsme právě řekli, není čistá metafyzika, může-li totiž taková věc alespoň do jisté míry vstupovat do oblasti experimentálních jevů, pak ono tvrzení, jež jsem před chvílí učinil, má váhu a já vám podám jeho vysvětlení. Moje jistota vyplývá z jedné zkušenosti, kterou velkolepě připravila náhoda v době, kdy veškerou inteligenci vzrušovaly podobné otázky, jež nejprve vedly ke vzniku zpupných prací Gurnayových a vzápětí i Crookesových, Lodgeových, s jeho slavným Raymondem, tedy děl, která vyvolala mimořádnou zvědavost v celém myslícím světě. V oné již poměrně vzdálené době, a přitom tak-

říkajíc teprve včera, v době, kterou sesadila z trůnu horečná doba bezdrátových telegrafů a letadel, se nemluvilo o ničem jiném: telepatické představy, vize, jasnozřivost, předtuchy, prokázaná zjevení atakdále, okultní, tajemné fenomény, o nichž jedni mluvili nevěřicně a posměšně, a druzí jim věřili, ale měli z nich strach, byly námětem rozhovorů v každé vyšší společnosti nebo té, která jí toužila být. Já jsem četl všechno, co o tom bylo vydáno, ale ani zdaleka se mi k tomu nepodařilo zaujmout jednoznačné stanovisko. Zůstal jsem na půl cesty, pohyboval jsem se mezi pochybností a jistotou, intuitivně jsem věřil, ale rozum mě od toho zrazoval, a cítil jsem se v zajetí onoho neurčitého pocitu nevolnosti, který se člověka zmocňuje při setkání s neznámými fakty.

Až jednoho dne, či spíše jednoho večera, se můj duch uklidnil, posílen absolutním přesvědčením, jímž dodnes žádná fakta neotrásala.

Ne, drazí pánové, mrtví se nevracejí. Ta velkolepá zkušenost, již jsem zažil díky náhodě, byla uchystána tak, že při ní nechybělo ani experimentální pole, ani scénérie, zvláštní ovzduší, vrcholná emoce, zkrátka nic. A té noci, po rychlém, několik zlomků sekundy trvajícím letu za hranice vědomí, duše opět přistála v oblasti hmotného života, aniž cokoliv viděla, aniž cokoliv cítila.

Doktor X. se odmlčel a chvíli hleděl do noci poseté hvězdami, jako by se zaposlouchal do truchlivého hlasu vln, pějících svůj gregoriánský chorál věčné úzkosti. „Bylo to v domě paní L.,“ začal opět po chvíli. „Ty ji přece znáš, Veigo,“ obrátil se k vysokému plavovlasému mladíkovi s monoklem. „To je ta šarmantní starší dáma, která vlastní *le dernier salon où l'on cause* v nádherné scénérii. Tohle se ale stalo před několika lety. Tehdy pořádala večeři pro úzký okruh přátel na počest své vnučky, která ukončila studium v lyceu. Dneska už je matkou a má bůhvíkolik velkých dětí, tenkrát to ale byla hotová čertice. Po večeři jsme byli všichni na terase, na té její

nádherné terase z růžového mramoru, obrácené k moři, kterou jako by si dal udělat nějaký paša z Tisíce a jedné noci. Byl jsem přítomen já, paní domu, madame V., oba bratři Grayové, Ravara de Melo a jedna krásná dívka, kterou jsi také dobře znal – Lídia dos Vasconcelos. Vloni se stala profeskou v jednom klášteře v Segovii. Mám to v živé paměti, jako by se to odehrálo včera. Nevím, jaká síla to vyzařuje z dnešní noci, z té litanie vln, jaké tajemné výpary v sobě nese vzduch, který přichází otevřeným oknem, ale je tak působivá, že musím vynaložit určité úsilí, abych se ujistil, že se to nestalo včera, že už slušná řádka uplynulých let od sebe oddělila všechny ty osoby, o kterých se zmiňuji. Možná je to podobností scénérie, možná tím, že se toho večera také debatovalo.

Estoril byl poset světelnými body, nebe drobnými hvězdíčkami. Kopec se tehdy, zrovna jako teď, podobal betlému svítícímu nad ztemnělým mořem, připravujícím se na tajemné zasnuby s lunou, až se ona zjeví celá v bílém.

Diskutovalo se o jednom případě telepatie, který vyprávěl mladší z Grayů – tajuplný Robert, jenž měl také zvláštní schopnosti. Vyprávěl nám, že viděl matku, jak vchází do jeho pokoje poté, co prošla dlouhou chodbou, vedoucí přímo do alkovny, kde o několik měsíců dříve vydechla naposledy. Dovedete si představit, že tento případ vyvolal rozruch. U stolu jsme to všichni jeden přes druhého komentovali, nikdo nikoho neposlouchal, každý na to měl jiný názor, nebo vyprávěl nějaký případ z vlastního života. Smích tryskal, vyprávěly se anekdoty, a když jsme opustili páry tančící v salonu a vyšli na terasu, Robert se dál dušoval, že se ten příběh skutečně stal, a my všichni jsme byli připraveni dál zaníceně diskutovat.

Jako bych pořád slyšel Ravaru de Melo, toho elegantního skeptika, který svými oduševněnými paradoxy rozesmával madame V., onu plavovlasou, jako socha krásnou madame V., o níž Lila prohlašovala, že má vlasy jako svatojánské oh-

ně, i mužný, jakoby nezúčastněný tón Robertova hlasu, který přizvukoval již tlumenému a tak jemnému hlasu paní L...“

Doktor X. opět přerušil své vyprávění, aby si zapálil další cigaretu – což byl rituál, který vždy vykonával s neobyčejnou rozkoší hodnou Sibarity a který dokončoval stejně metodicky jako pašové jeho mládí i jako dnešní abduhové.

„Krásný večer,“ zašeptal, jako by mluvil sám k sobě, a pokračoval: „Právě takový večer to byl, a my jsme mluvili čím dál tišeji, abychom nenarušili harmonii té chvíle, chvíle nadpřirozené a magické krásy, již jsme všichni pociťovali jako krátký oddych ve svém uspěchaném životě, jako okamžik hodný bohů v ubohém životě lidí, jako chvíli stvořenou z uchvacujících kouzel, tak obtěžkanou vůněmi, tak opojně sladkou, že se naše paže téměř mechanicky vztáhly, jako by chtěly tu kouzelnou chvíli zachytit, neboť jsme cítili, jak je prchavá a jak se ztrácí v okamžicích, které uplyvají. Smích paní V. nás v tu chvíli téměř šokoval, jako cosi nevhodného, jako nedostatek taktu, jako by se náhle před námi objevila náhá. Náhle v salonu zazněl hlas Lily, pějící Baladu o králi z Thule:

Byl věrný v Thule král...

Její hluboký a medový hlas pronikal nocí jako dýka. Jí-mavá melodie mi vhněla slzy do očí a do srdce drásavé vzpomínky, jež jsem považoval za ztracené v moři života, jako byl onen legendární pohár ztracený ve vlnách.

Všichni jsme zmlkli a zaposlouchali se. Tlumené šumění vln doprovázelo ten zázračný hlas, který stoupal a šířil se do noci, jež jako by se soustředila a stala se vnímavou a chápavou duší. Připadalo mi v tu chvíli, že slyším přidušený vzlyk, jako by se jedna vlna zlomila blíže nás. Nonšalantně jsem se otočil, jako bych chtěl odložit cigaretu na stoleček za sebou, spatřil jsem však jen Lidii de Vasconcelos, jejíž rty se

dotýkaly květu bílého karafiátu. Když hlas po posledních dvou táhlých verších

A vlny moře
tu číší odnášejí...

zmlkl, nastalo tak hluboké ticho, že se nikdo z nás neodvažoval narušit je jako první. Nepříjemně nás zaskočil chraplavý, monotónní hlas Robertův, jenž se tvrdošijně držel své myšlenky a stroze, typicky britským způsobem, znovu navázal nit přerušeno hovoří:

‘Mrtví se vrací.’

Decentní paní L. nemohla zadržet úsměv. Ten úsměv znamenal, že se jen utvrdila v názoru na Angličany, který zůstávala. Já, jenž jsem ho znal, považoval jsem to za křiklavou nespravedlnost. Ale přesvědčujte ženy o tom, že nějaký názor, který si udělaly, je nesprávný!

Debata se znovu rozhořela. Ravara dal opět zaznít svým duchaplnostem. Smích madame V. se v čisté noci rozezvučel ještě křišťalověji...

A v tu chvíli k mému sluchu opět dolehla přidušená ozvěna vzlyku. Nebylo pochyb, byl to vzlyk. Rychle jsem se otočil. Lidia dál držela bílý karafiát, ale když jsem se podíval na její ruce, všechno jsem rázem pochopil: chvěly se jako křídla lapeného ptáčka.

Sevěřelo se mi srdce, plné hlubokého soucitu s přeusnutým osudem té dívky. Možná znáte ten příběh...“ řekl, obrátí se k hloučku, který mu naslouchal, a když mladík s monoklem zavrtěl záporně hlavou, pokračoval: „Ne? Lidia byla zasnoubena s jedním tvým kamarádem, Álvarem Bacelarem,“ obrátil se k námořnímu důstojníkovi, který stál opřen o okenní parapet a pozorně mu naslouchal. „Vlastně ne, ty si to nemůžeš pamatovat. Stalo se to před lety, to jsi ještě ani nebyl u námořnictva. Nemůžeš si pamatovat, jak se jeden náš

kamarád stal týden před zasnubami obětí nehody na moři. Po jeho mrtvole se dlouho neúnavně, leč bezvýsledně pátralo. Byl to úžasný hoch, přitažlivé mužné krásy, a navíc charakterní. Pamatuji se velmi dobře na jeho tvář, zejména na jeho oči. Měl zvláštní, tvrdý pohled, pronikavý jako dýka, kategorický, nesmlouvavý. Jakmile ale poznal, že se někdo necítí dobře, když takto nahlíží do jeho duše a proniká až do jejích nejskrytějších zákoutí, jeho magický pohled změkkl a nabyl sametové jemnosti unylého, měkkého, téměř ženského pohledu. Byl to skutečně krásný chlapec. Velmi dobře se pamatuji na něho i na jeho tragickou smrt. V prvních dnech jsme měli vážné obavy, že jeho snoubenka zešílí. Sám jsem ji tehdy navštívil. Pak strávila nějaký čas v jedné léčebně v Německu, cestovala po Orientu, podívala se do Jeruzaléma. Byla na cestách dva nebo tři roky a vrátila se, jak se aspoň zdálo, uzdravená. Začala žít jako dřív. Opět ji vidali, ještě krásnější, navštěvovat nejelegantnější salony v hlavním městě, a tak měla pochopitelně další nápadníky. Byla mladá, krásná, bohatá, tak proč ne? Svět patří živým, mrtví mají svůj svět. Bylo přece přirozené, že se ta dívka pokusí na něho zapomenout, že bude dál žít, že se bude snažit založit rodinu a mít děti. Mrtvolně ledové ruce nemají právo zajmout na věky srdce dvacetileté dívky, která věří v život! Avšak žádný z čím dál tím početnějšího davu nápadníků neuspěl: Lidia de Vasconcelos je všechny vlídně vyslechla, ale ne a ne si někoho z nich vybrat. Jistě chápete, že mrtvý je obávaný rival, velmi vážný soupeř, který má na své straně mnoho výhod, jež mu poskytuje nepřítomnost a stesk. Smrt je takový Reutlinger, jehož objektiv provždy uchová v srdci vzpomínky neměnné a jedinečné krásy. Když jsem onoho večera viděl, jak se jí chvějí ručky, jež úzkostně svírají bílý karafiát, když jsem viděl, jak nevýslovně bázlivým pohledem hledí na moře, jež se stalo nedozírným rubášem bytosti, která byla pro všechny již dlouhou dobu pouze nejjasnou vzpomínkou, ale pro ni je

nadále jedinou existující skutečností, měl jsem jasný dojem, že její jedinou utkvělou touhou je, aby se stalo nemožné, aby mohla zvednout třesoucima se rukama cíp toho rubáše, záhyb toho velkého prostěradla, a spatřit byť na minutu, na jedinou minutu ty zvláštní, nezapomenutelné oči mrtvého. Cítil jsem, že už nemá víc síly než prosit osud o tuto almužnu. Její šaty ze stříbřitých krajek se v mléčném jasu měsíčního světla, jež se zvedalo nad vlnami, podobaly trpytivé pění. Velký diamant na jejím zasnubním prstenu se zdál příliš velký a těžký pro její útlý a křehký prstík. Tenkrát na té terase mi v pološeru připomínala nehmotné zjevení, podobala se spíše vlně, jež se přehoupla přes zábradlí terasy a tam znehýbněla v očekávání nevýslovného, podivuhodného zázraku. Pronikavý hlas madame V., jež žertovným tónem odpovídala Robertovi, mě poděsil, jako by mě někdo násilně vyburcoval z nejhlubšího spánku do reality života.

'Ach, Roberte, ty jsi ale naivní! Ti Angličané! ... Měl jsi prostě jen špatné trávení, to se stává. Nebo jsi snad náměsíčný?' dodala se smíchem. Robert vážně pokyval hlavou a jeho bratr se usmál svým chladným, mrazivým úsměvem. To si neumíte představit: nikdy jsem neviděl, že by se Angličan usmíval, aniž by nebyl podrážděný. Ony krátké a zároveň mnohознаčné úsměvy, jež vypadají nevinně, ale vy tušíte, že vůbec nejsou nevinné, bodají jako žihadlo. Chtěl jsem odpovědět, ale neměl jsem čas. Hlas paní L., který se v tu chvíli ozval, působil na výbuch mého absurdního hněvu jako hojivá mast. Uklidnil mě jako mávnutím kouzelného proutku. Říkala, pokyvuíc bělovlasou hlavou, jež za měsíčního svitu vypadala jako stříbrná:

'Ne, Roberte, mrtví se nevracejí a je lepší, že tomu tak je. To by byla hanba, kdyby se vraceli! Což je nějaká živá duše, jež by byla hodna takového zázraku? ... Oni odcházejí, a my tady zůstáváme, smějeme se, zpíváme, toužíme a dál žijeme! Zmrzačení, někdy zbavení toho nejlepššího, co v nás je,

jsme jako ti odporní červi, kteří, i když jsou rozkrájení na kousky, vytvářejí nové buňky, dorůstají, dál lezou a dál žijí! Je to bída, ale je to prostě tak!

Hlas paní L. se spojil s dutě znějícím šepotem vln, olizujících skály na pobřeží, a zanikl v něm. V salonu se živě tancoval charleston, tehdy módní tanec. A tu se čistou, tichou nocí, plnou nekonečně krásných chvil, rozlehl nelidský výkřik, výkřik, který mi i po tolika letech stále zní v uších, a jenž, jako jakýsi komentář na okraj všech mých pochyb a nejistot, tváří in tvář onomu velkolepému tajemství smrti, spojil odpovědi na všechny mé otázky. Lídia de Vasconcelos se vztyčila, obrátila se k moři, rozpřáhla paže a bledá jako smrt, úplně bez sebe, vykřikla srdceryvně, zoufale, to drahé jméno:

'João.'

Po tom úzkostném výkřiku, onom zvolání, oné beznadějně výzvě, se sama noc schoulila plna strachu a úžasu, a my jsme na sebe pohlédli v očekávání, že z vln povstane ten mrtvý jako nový Lazar, který uslyšel: 'Vstaň a kráče!' Byla to sekunda napětí, jakou jsem nikdy nezažil, jakou již nikdy nebudu moci zažít. Byl to jen okamžik. Lídia se v záchvatu dusivých vzlyků sesula zpátky na židli jako bílý cár. Všichni se zvedli, aby ji podepřeli. Já jsem hleděl na moře, na nelítostné moře, jež si hlídalo svoji kořist, líně se rozvalující jako ospalá šelma. Ne, drazí přátelé, mrtví se nevracejí. Kdyby se vraceli, byl by se té noci ten jeden, kterého zavolali, vrátil."

Doktor X. zmlkl. Odhodil do zahrady nedopalek cigarety a s očima plnými slz se dál zamyšleně díval na moře.

Návrat syna

„Nazaré! Hej. Nazaré! Kam jen se k čertu ta holka poděla?!”

A po chvíli se ozvalo ještě hlasitější volání:

„Hej, Nazaré!”

„Copak je, otče!” ozvalo se zevnitř tlumené volání.

„Ty neslyšíš, že tě volám, ženská!? Můžu se ukřičet, a ty ne a ne se objevit! Jsi snad nahluchlá, nebo co?”

„Když já...”

„Pojď sem,” přerušil ji prudce starý. „Přinesli teď z města tenhle dopis od tvého bratra. Pojď mi ho přečíst!”

A pan Justino Urbano z usedlosti Bílé kameny nanejvýš rozrušen strkal netrpělivě dívce před obličej dopis. Na bílém listu papíru se skvěly jisté tahy výrazného a dobře čitelného písma synova.

Dívka jej rychle uchopila a začala číst:

Milý otče,

až se Vám dostane do rukou tento dopis se zprávou, kterou Vám chci sdělit, budete velmi smutný, neboť jsem si jist, že Justino, Váš kmotřenec, kterého jste měl velmi rád, zemřel tam někde v těch prokletých končinách ve vnitrozemí, kam se naneštěstí před rokem vydal. Nikdo už o něm od té doby neslyšel, není první, kdo tam zůstal...

Dívčin hlas se chvěl, přerušila čtení, aby si cípem kartonové zástěry osušila slzy. Pan Justino Urbano zakašlal, aby skryl dojetí, jež se ho zmocnilo.

„No tak ... no tak...” zašeptal.